

Posudek školitele

Jaromír Patočka, Zemská správní komise pro Království české v letech 1913 a 1914. Diplomová práce, UK FF, Ústav hospodářských a sociálních dějin 2006, 162 s.

Diplomová práce (DP) p. Patočky se zabývá poměrně krátkým časovým úsekem, v němž se však dramaticky zauzlily předchozí vývojové tendence. V zásadě přitom šlo o vyústění vleklé krize zemské samosprávy v Čechách, k níž došlo po vzájemném vyhrocování českého a německého nacionalismu. Tato krize v sobě zahrnovala neschůdnost řady pokusů o „vyrovnávací“ jednání mezi oběma politickými reprezentacemi, ztroskotávajících na nemožnosti splnění vzájemně neslučitelných požadavků. Zároveň signalizovala řadu ambivalencí ve snaze zúčastněných nezavřít si úplně vrátka ke vzájemné dohodě.

Stejně tak se vyznačovala kolísající snahu státních představitelů udržet při životě český zemský sněm, skomírající od r. 1908 na německou obstrukci, jež v následujících letech umožňovala pouze činnost zemského výboru. Vláda se totiž obávala, že by analogické obstrukce mohly ve stejné míře zablockovat i předlitavský parlament. Avšak ani zemský výbor v Čechách, v němž měla česká politická reprezentace většinu, nebyl schopen pozitivně přispět k řešení nacionálního konfliktu v Čechách.

V české historiografii tento problém nejobsáhleji pojednal Karel Kazbunda ve své monografii o Otázce česko-německé, vydané až r. 1995 Zdeňkem Kárníkem. Kolega Patočka se k tomuto tématu vrátil ve své DP ve snaze prohloubit naše vědomosti zejména o zemské finanční krizi v létech 1911-1913 (zvl. s. 43 ann.), jež byla bezprostřední příčinou vydání tzv. anenských patentů, zavádějících 26. 7. 1913 v Čechách na místě zemského výboru byrokratickou správní komisi a odsunujících de facto zemské volby na dobu neurčitou. Jeho sympatickou snahou přitom bylo poukázat na vztah mezi ekonomikou, nacionalismem, politikou a do jisté míry i sociálními problémy. Naráží přitom nenápadně na skutečnost, že šlo o jeden z vcelku funkčních pokusů o zajištění administrace Předlitavska, zmítajícího se ve vyhrocených nacionálních konfliktech. Činí tak věcně, aniž by měl potřebu dávat někomu jednoznačně za pravdu.

Svoji DP vystavěl za vskutku solidní znalosti archivních pramenů i dobového tisku a zejména pak na dobré orientaci v celé řadě dokumentů právní povahy. Sekundární literatura má pro něj s výjimkou zmíněné Kazbundovy práce a monografie Jana Křena o česko-německých vztazích (1990) jen komplementární význam. K sympatickým črtám jeho textu patří též skutečnost, že se snažil proniknout do tehdejšího uvěrování, a to nejdříve prostřednictvím tzv. založených dluhů, jež měly dlouhodobý charakter. Povolit je však mohl jen zemský sněm, který právě Němci svojí obstrukcíablokovali. Dále šlo o tzv. nezaložené dluhy s krátkodobou splatností, jež mohl uzavírat zemský výbor a jichž v letech 1911-1913 neúměrně přibývalo. Věřitelem zemského výboru byla většinou Zemská banka v Čechách, potom i pražská městská spořitelna či penzijní fondy.

Zvolená problematika však v sobě obsahuje i řadu úskalí, jež jsou spojena s historickou drobnokresbou, s nimiž se diplomant vesměs dobře vyrovnal. Nicméně je však třeba připomenout, že se neubráníl tomu, aby několikrát nezopakoval svůj výklad o zemských dluhách, příp. i o jiných historických skutečnostech, což na pozornost čtenáře klade zvýšené nároky. Za přínos jeho DP pak považuji analýzu zemského dluhu, který r. 1913 přesáhl 100 mil. korun. (s. 87 ann.) i pečlivé zaznamenání ohlasů na anenské patenty stejně jako na zavedení přídavku pro učitele na obecných a měšťanských školách (s. 65-86, 129 ann.). Z diplomantových závěrů je to konstatování, že správní komise v mnohém navázala na návrhy permanentní finanční komise (viz zvýšení zemské přírážky k přímým daním z 55% na 65% a opětné zavedení pivní dávky ve výši 4 K z 1 hl) a dílčím způsobem to bylo i na analogickou komisi školskou. Obě komise vznikly r. 1911 ze zemských poslanců obou národností. Ostatně svým lavírováním mezi uzavíráním nových založených i nezaložených dluhů opět vesměs u Zemské banky v Čechách rovněž připomínala předchozí zemský výbor (s. 142 ann.).

Celkově tedy mohu konstatovat, že p. Jaromír Patočka napsal solidní diplomovou práci, kterou *rád doporučuji* k obhajobě.

Praha 19. 5. 2006

prof. PhDr. Jiří Štaif, CSc.